

Accountantsverslag 2018 gemeente Ten Boer

1 juli 2019

Belangrijkste
boodschappen

Oordeel bij de
jaarrekening

Bijlagen

Deze rapportage is
interactief en gemaakt
om te bekijken op:

Belangrijkste
boodschappen

Oordeel bij de
jaarrekening

Bijlagen

Gemeente Groningen
t.a.v. de raad en het college van burgemeester en wethouders
Postbus 30026
9700 RM GRONINGEN

1 juli 2019
ZNH4TJNAVSVR-871037101-52

Geachte leden van de raad en het college van burgemeester en wethouders,

Hierbij ontvangt u het accountantsverslag met betrekking tot onze controle van de jaarrekening van de voormalige gemeente Ten Boer voor het boekjaar dat eindigt op 31 december 2018. We hebben onze werkzaamheden uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging d.d. 17 oktober 2018.

Dit verslag is achtereenvolgens besproken met de ambtelijke organisatie (7 juni 2019) en de portefeuillehouder financiën (12 juni 2019) van de nieuwe gemeente Groningen. Hun zienswijzen zijn verwerkt in dit verslag.

Ons accountantsverslag begint met de kernboodschappen. Het rapport bestaat vervolgens uit twee delen. Deel 1 geeft ons totaaloordeel bij uw jaarstukken. Deel 2 gaat in op de omvang van de goedkeuringstolerantie, onze onafhankelijkheid en een samenvatting van onze formele communicatie.

Met dit verslag zal een prettige en constructieve samenwerking van drie jaar met de gemeente Ten Boer worden afgerond. Vanaf 2019 zal onze samenwerking via de nieuwe gemeente Groningen verlopen.

Wij hebben de inhoud van dit verslag tijdens de vergadering met uw audit committee besproken op 19 juni 2019. Mocht u nog vragen hebben, aarzelt u dan niet om contact met ons op te nemen. Wij zijn uiteraard graag bereid om de inhoud van dit accountantsverslag nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door S.J. Dul MSc RA
senior director

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Leonard Springerlaan 35, 9727 KB Groningen, Postbus 8060, 9702 KB Groningen
T: 088 792 00 50, F: 088 792 94 24, www.pwc.nl*

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Bijlagen

Onze belangrijkste boodschappen

1. Wij hebben een goedkeurende verklaring afgegeven ten aanzien van de getrouwheid en rechtmatigheid van uw jaarrekening 2018. Ook uit de controle van de [SiSa-bijlage](#) komen geen bevindingen naar voren. De [Wet normering topinkomens \(WNT\)](#) is daarbij nageleefd.
2. De [informatiewaarde en leesbaarheid](#) van het jaarverslag zijn van een voldoende niveau. De verplichte toelichtingen op grond van het BBV zijn goed opgenomen.
3. Vanuit de controle van het [sociaal domein](#) hebben we in lijn met 2017 een beperkt aantal onzekerheden en fouten geïdentificeerd. Deze hebben vooral betrekking op de prestatielevering van de zorglasten Wmo ad €111.000 en onzekerheden ten aanzien van de Jeugdzorg ad €104.000. Het proces van [verantwoording sociaal domein](#) dient wel te worden aangescherpt
4. De prognoses van de [grondexploitaties](#) ten behoeve van de posities in de jaarrekening 2018 zijn uitgewerkt volgens een consistente gedragslijn en uitgangspunten op basis van het voorzichtigheidsprincipe. We zien net als in 2017 een positieve ontwikkeling in de grondexploitatie Dijkshorn en de getroffen verliesvoorziening neemt met €0,6 miljoen af. De verkopen verlopen volgens planning en de verwachting bestaat dat de kavels daadwerkelijk verkocht kunnen worden. De looptijd van het project is twee jaar ingekort, dit hebben wij geclassificeerd als evenwichtig.
5. Gemeente Ten Boer heeft in 2018 een geplande afboeking van €139.000 inzake [onderhoud wegen](#) teruggedraaid. Uit nadere analyse blijkt dat het reconstructiewerkzaamheden en daarmee investeringen betreft. Verder onderzoek naar onderhoudskosten van vijf wegen leidt tot een aanvullende afboeking van €52.000. Wij kunnen instemmen met de huidige verwerking die hiermee voldoet aan het BBV.
6. Op 1 januari 2019 is de gemeente Ten Boer onderdeel geworden van de [nieuwe gemeente Groningen](#). Wij hebben in dit kader in onze controle specifieke aandacht geschonken aan de waardering van uw activa (waardering en inbaarheid vorderingen) en de op de balans opgenomen (en niet opgenomen) verplichtingen. Op basis van onze werkzaamheden zijn er geen correcties voorgesteld.
7. De [interne beheersing](#) is in doorontwikkeling. Met betrekking tot informatieveiligheid is vermeld dat het volwassenheidsniveau IT zich positief ontwikkelt en wij in grotere mate op de IT-omgeving kunnen steunen. Wel zijn er nog [aandachtspunten](#) zoals het wijzigingsproces van systeem inzake sociaal domein. Deze aandachtspunten zullen in de nieuwe gemeente Groningen worden betrokken in de ontwikkeling van de IT-omgeving.

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

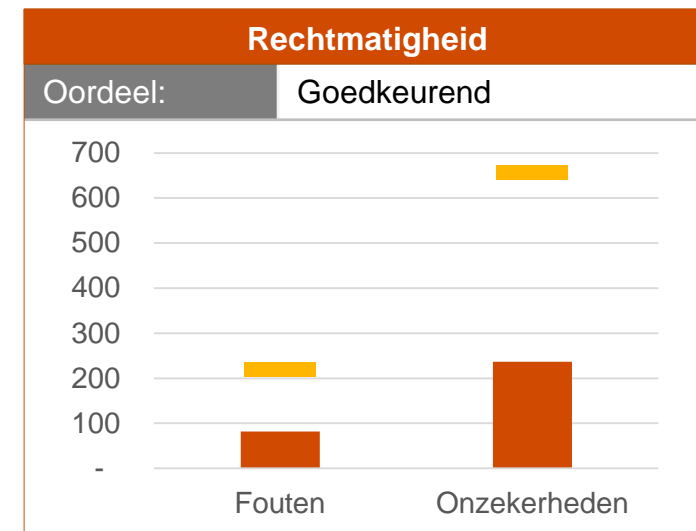
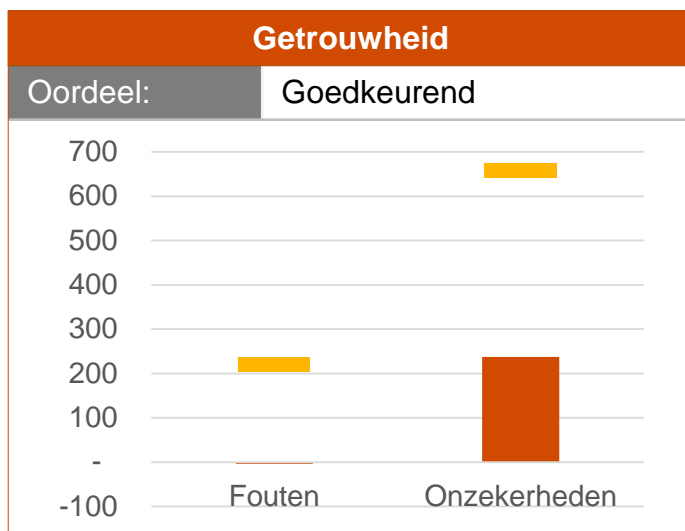
Fraude(risico)

Bijlagen

Ons oordeel bij uw jaarstukken 2018

Wij hebben de controle van uw jaarstukken afgerond. De reikwijdte van onze controle is ongewijzigd ten opzichte van ons controleplan. De door ons geconstateerde ongecorrigeerde bevindingen blijven binnen de door u gestelde goedkeuringstoleranties op het aspect getrouwheid en rechtmatigheid. Dus geeft onze controleverklaring de oordelen zoals hieronder weergegeven.

Voor een nadere toelichting op de bevindingen klik [hier](#).

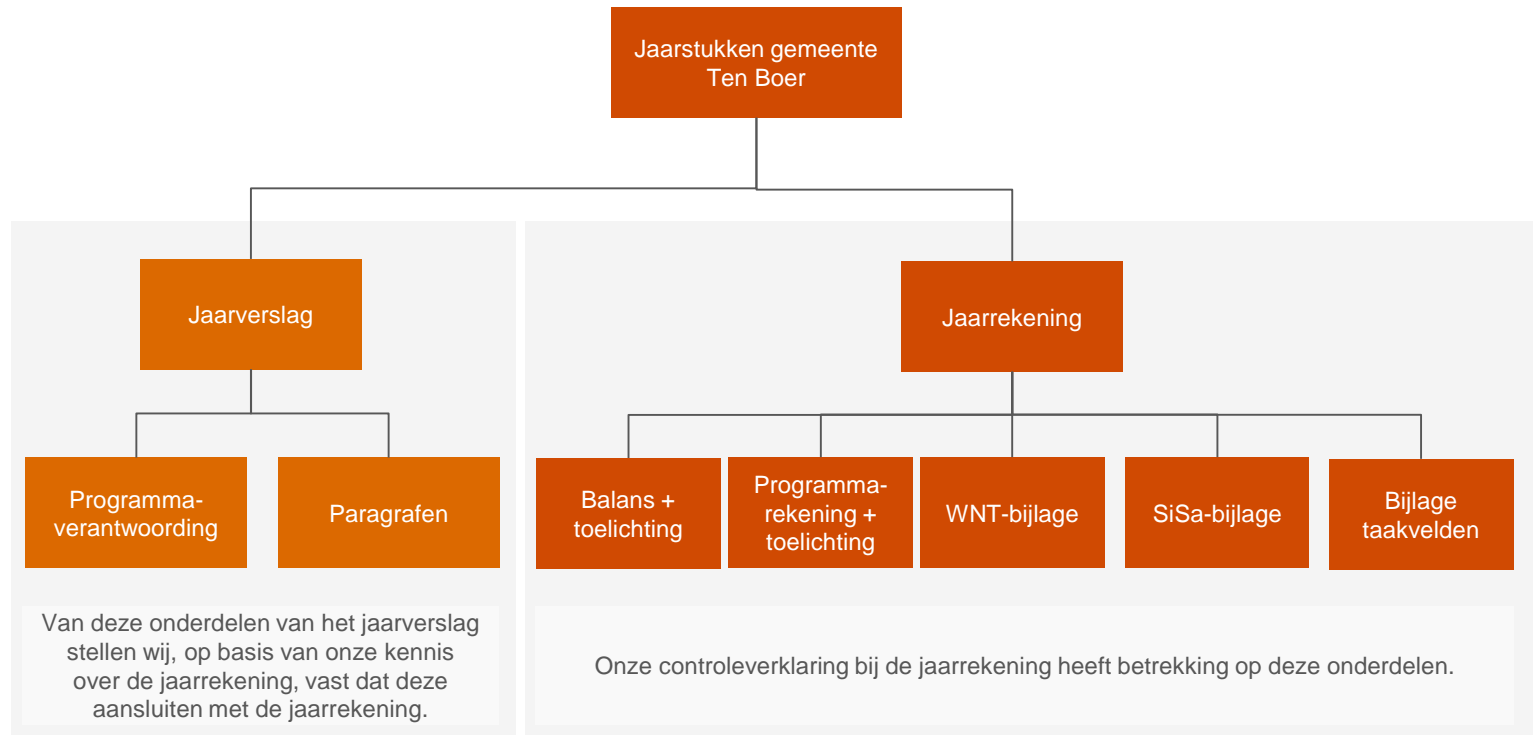

■ = absoluut bedrag fouten of onzekerheden x €1.000
 ■ = door u vastgestelde goedkeuringstolerantie x €1.000

Reikwijdte van onze controle

De reikwijdte van de controle is zo ontworpen dat er voldoende controle-informatie wordt verkregen met betrekking tot uw jaarrekening, ter ondersteuning van een kwalitatieve controle. In het controleplan hebben wij afspraken met u gemaakt over de reikwijdte van de controle. Wij bevestigen dat de definitieve reikwijdte van de controle gelijk is aan die in het controleplan. Onderstaand hebben wij een samenvatting opgenomen.

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

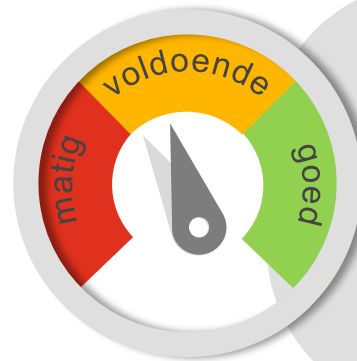

Bijlagen

Het jaarverslag is toereikend

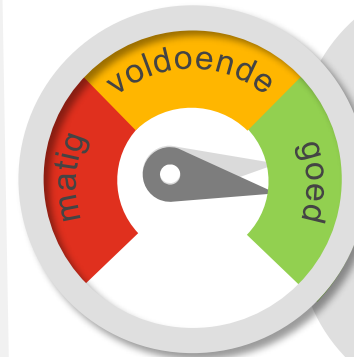
Informatiewaarde is voldoende

Ons oordeel voldoende is gebaseerd op de leesbaarheid, concreetheid en kwaliteit van de analyses. Er is een directe relatie met het collegeprogramma zichtbaar. Ook wordt voldoende ingegaan op stand van zaken en acties in het kader van de herindeling.

Jaarrekening en jaarverslag zijn verenigbaar

Wij zijn verplicht vast te stellen of wij op grond van de informatie verkregen in onze controle onjuistheden hebben geconstateerd die gebruikers van de jaarrekening zouden kunnen beïnvloeden. Dit is niet het geval.

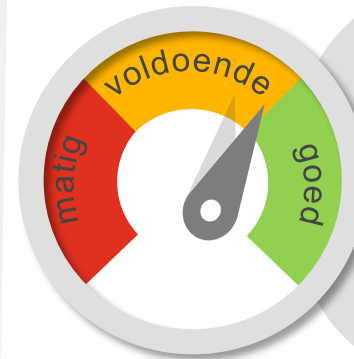
Kwaliteit paragrafen toereikend

Wij hebben vastgesteld dat alle verplichte informatie in de paragrafen is opgenomen.

Jaarverslag voldoet aan eisen BBV

In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag voldoet aan het BBV.

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Onze bevindingen bij de jaarrekening

Onderstaand hebben wij de tussenstand van onze detailbevindingen op de aspecten rechtmatigheid en getrouwheid opgenomen boven de door u gestelde rapporteringstolerantie van €10.000.

Oordeel bij de
jaarrekening

Oordeel	Getrouwheid		Rechtmatigheid	
	fouten (x €1.000)	onzekerheden (x €1.000)	fouten (x €1.000)	onzekerheden (x €1.000)
Jaarverslag				
Jaarrekening				
WNT				
SiSa				
Interne beheersing				
Fraude(risico)				
	<u>Prestatielevering sociaal domein</u>	0	111	Getrouwheidsfouten en –onzekerheden leiden ook tot rechtmatigheidsbevindingen
				82
				237
	Lasten voor de pgb zijn te hoog verantwoord	(14)	0	
	<u>Eindafrekening RIGG jeugdzorg</u>	12	104	
	<u>Onzekerheid kasstelsel SVB</u>	0	22	
	<u>Bijdrage derden Kindcentrum niet volledig verantwoord</u>	(29)	0	
	<u>Voorziening dubieuze debiteuren</u>	27	0	
	Totaal Goedkeuringstolerantie	(4) 219	237 657	Totaal Goedkeuringstolerantie
				82 219
				237 657

Bijlagen

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Bijlagen

Resultaten verantwoording sociaal domein

In 2018 is de afsluiting van het sociaal domein uitgevoerd volgens de door gemeente Ten Boer met gemeente Groningen overeengekomen aanpak. Ten Boer heeft ten behoeve van de prestatielevering net als voorgaand jaar gebruik gemaakt van productieverantwoordingen met controleverklaringen voor zorg in natura (ZIN) en worden er cliëntonderzoeken verricht door een externe partij (PGB). Voor de verantwoording van de lasten Jeugdzorg steunt u op de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG).

In onderstaande tabel is een samenvatting van de fouten en onzekerheden weergegeven.

Op de [volgende pagina](#) zijn de bevindingen verder toegelicht.

Bevinding	2018		2017	
	Fout	Onzeker	Fout	Onzeker
Prestatielevering Wmo Zorg in Natura	-	22	-	20
Prestatielevering Jeugd Zorg in Natura (RIGG)	-	104	-	22
Prestatielevering Wmo hulpmiddelen-vervoer	-	89	-	-
Onzekerheid kasstelsel SVB	-	22	-	-
Prestatielevering pgb	-	-	7	-

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Bijlagen

Resultaten verantwoording sociaal domein

Prestatielevering van de pgb's en zorg in natura

Voor 2018 verkrijgt gemeente Ten Boer zekerheid over de prestaties van de geleverde zorg op basis van productieverantwoordingen (inclusief controleverklaring) van zorgaanbieders en worden er cliëntonderzoeken verricht door een externe partij voor de pgb's.

Productieverantwoordingen voor zorg in natura

Om de prestatielevering van zorg in natura vast te stellen ontvangt de gemeente productieverantwoordingen van zorgaanbieders. Deze zijn door de gemeente beoordeeld en vergeleken met gedurende het jaar verkregen facturen. Voor zorgaanbieders met een productie kleiner dan €125.000. wordt, conform het landelijk controleprotocol, geen productieverantwoording opgevraagd. Uit de werkzaamheden volgt dat de prestatielevering voor een bedrag ad €22.000 onzeker is. Daarnaast bestaat een deel van de onzekerheid uit kosten voor Wmo hulpmiddelen en overig vervoer waarbij geen toetsing van prestatielevering heeft plaatsgevonden. We hebben hiervoor een onzekerheid opgenomen ad €89.000.

Verantwoording Jeugdzorg via RIGG

Voor de verantwoording van de lasten Jeugdzorg steunt u op de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG). Vanuit de RIGG heeft u begin juni een controleverklaring ontvangen met betrekking tot de bestedingen 2018 voor de Jeugdzorg inclusief effect nagekomen kosten 2017 voor de Jeugdzorg. Uit deze resultaten blijkt een onzekerheid ad €104.000.

Uitkomsten van de cliëntonderzoeken pgb

De externe partij heeft aan de hand van huisbezoeken bij cliënten de prestatielevering vastgesteld van de pgb's. Uit de rapportage van de externe partij en de validatie van de gemeente op deze resultaten blijkt dat de prestatielevering volledig kan worden vastgesteld en er zijn geen bevindingen opgenomen. In totaal zijn de kosten over de pgb in 2018 €14.000 te hoog verantwoord.

Te hanteren foutmarge vanuit de rapportage SVB

Ten aanzien van de pgb-bestedingen Jeugdzorg en Wmo constateren we dat de externe accountant van de SVB diverse bevindingen heeft geconstateerd ten aanzien van rechtmatigheid. Aan de hand van projectiebrieven wordt de verwachte onzekerheid voor iedere specifieke gemeente gecommuniceerd, dus ook voor Ten Boer. Voor gemeente Ten Boer is de onrechtmatigheid beperkt tot €3.000 en daarmee verder onder de rapportagetolerantie ad €10.000.

Onzekerheid in verband met kasstelsel SVB

De verantwoording van de SVB bevat alleen de in 2018 daadwerkelijk uitbetaalde pgb-budgetten. Dit betekent dat pgb-bestedingen die in 2019 zijn uitbetaald, maar betrekking hebben op 2018, geen onderdeel zijn van de verantwoording. Hierop zijn ook geen aanvullende controles uitgevoerd. Dit leidt tot een onzekerheid in de jaarrekening voor een bedrag ad €22.000.

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

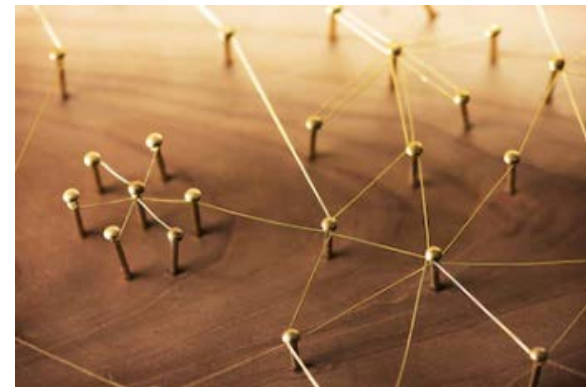
Bijlagen

Proces verantwoording sociaal domein verdient uw aandacht

De afgelopen jaren kende het verantwoordingsproces van het sociaal domein diverse aandachtspunten (conform landelijk beeld). Gemeente Ten Boer heeft het verantwoordingsproces uitbesteed aan gemeente Groningen. Veel gemeenten hebben in 2018 een formeel concreet plan van aanpak opgesteld specifiek voor het sociaal domein. Gemeente Groningen heeft hier niet voor gekozen, maar besloten om de aanpak van verantwoording en aanbevelingen en verbeterpunten in het proces van voorgaand jaar vroegtijdig met ons af te stemmen.

We zien een aantal verbeterpunten ten opzichte van voorgaand jaar. Echter, overkoepelend zien we dat de gevraagde en besproken voorbereidingen voor de jaarrekening bij de start van de controle op onderdelen niet tijdig en van onvoldoende kwaliteit zijn opgeleverd. Het gaat hierbij onder andere om de analyse en conclusievorming van de productieverantwoordingen (balanspositie), pgb prestatielevering resultaten en de analyse uitnutting SVB.

Wij bevelen u aan om het verantwoordingsproces van het sociaal domein als onderdeel van de inrichting van de interne beheersing van de nieuwe gemeente Groningen aan te scherpen.

De kwaliteit van de oplevering en controles kunt u verder verbeteren door:

- Het opstellen van een formeel plan van aanpak, zodat tijdig duidelijkheid bestaat over taken, verantwoordelijkheden en mijlpalen.
- Traject met externe partij inzake prestatielevering gezamenlijk oppakken ten behoeve van overdracht in eigen beheer.
- De controle van het sociaal domein heeft een korte doorlooptijd (vanaf 1 mei), probeer zoveel mogelijk werkzaamheden eerder uit te voeren en/of voldoende capaciteit in te zetten op dit traject.
- Uitbreiden van de review/kwaliteitscheck van auditing.
- Toepassen van de notities I-sociaal domein en de sectorspecifieke handleidingen bij het formuleren van de werkzaamheden en conclusies.

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

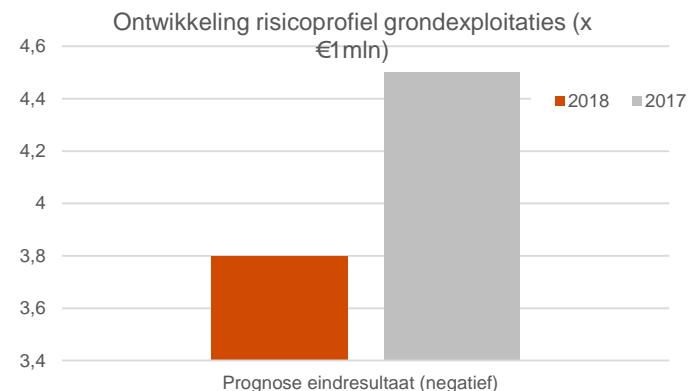

Bijlagen

Ontwikkeling grondexploitatie 2018

Toelichting ontwikkelingen 2018

Ten Boer kent één grondexploitatie, namelijk het project Dijkshorn. De herziening heeft in het kader van de herindeling voor 2018 met peildatum 1 oktober 2018 plaatsgevonden. Voor de resterende maanden hebben we aanvullende werkzaamheden uitgevoerd en geen bijzonderheden geïdentificeerd. Het jaar 2018 heeft net als voorgaand jaar voor gemeente Ten Boer in het teken gestaan van positieve ontwikkeling in het project. Het afgelopen jaar zijn er in totaal 10 woningbouwkavels verkocht, dit ligt in lijn met de verwachting voor 2018 van 11 kavels

Met de verwachte positieve ontwikkelingen in de komende jaren verwacht de gemeente in tegenstelling tot eerdere jaren circa 10 kavels wel weer te kunnen afzetten. De looptijd van het project is hiermee ingekort met 2 jaar tot 2023.

Er zijn inmiddels 124 kavels gerealiseerd. Er zijn nog 40 woningbouwkavels per 31 december 2018 te verkopen in Dijkshorn. Het geprognosticeerde tekort op de grondexploitatie is hiermee gedaald van €4,4 miljoen naar €3,8 miljoen. Voor dit tekort heeft u een voorziening getroffen. Wij kunnen ons vinden in de waardering van Dijkshorn.

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de jaarrekening

De parameters van uw grondexploitatie zijn consistent

Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. In onderstaande tabel zijn onze bevindingen weergegeven.

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
Gehanteerde rekenrente			●			De gemeente Ten Boer rekent met een rekenrente van 4,27% voor toekomstige kosten en opbrengsten. De rente is berekend conform de voorgeschreven berekeningswijze uit de nieuwe Notitie Grondexploitatie van de commissie BBV. Dit betekent dat de toe te rekenen rente aan grondexploitaties dient te worden bepaald op basis van de werkelijk betaalde rente over het vreemd vermogen.
Kostenstijging			●			Kostenstijging bedraagt 2,5% tot en met 2021 en vervolgens 2%. Hierbij is reeds aansluiting gezocht met gemeente Groningen. De kostenstijging ad 2% komt overeen met het langjarig gemiddelde van de afgelopen 10 jaar en past binnen het streven van de ECB om voor de toekomst op een inflatie van 2% uit te komen. De 2,5% past binnen de bandbreedte huidige tijd.
Opbrengstenstijging en gehanteerde verkoopprijzen			●			Gemeente Ten Boer rekent conform voorgaand jaar met een opbrengstenstijging van 0,5% na 2018. Dit hebben wij als evenwichtig aangemerkt. In de komende jaren zal moeten blijken hoe de verkoopprijzen zich zullen ontwikkelen en in hoeverre het mogelijk is om opbrengstenstijgingen te realiseren.
Gehanteerde programmering			●			Ten Boer heeft ervoor gekozen om een verkoop van ongeveer 10 kavels per jaar in te rekenen in de grondexploitatie de komende 4 jaar. De looptijd van het project is hiermee ingekort met 2 jaar tot 2023. Deze schatting is gebaseerd op de verkopen in 2018 en de opties. We stemmen in met deze inschatting.

Bijlagen

controlerverschil
voorzichtig
evenwichtig
optimistisch
controlerverschil

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Specifieke dossiers uit de bedrijfsvoering toegelicht

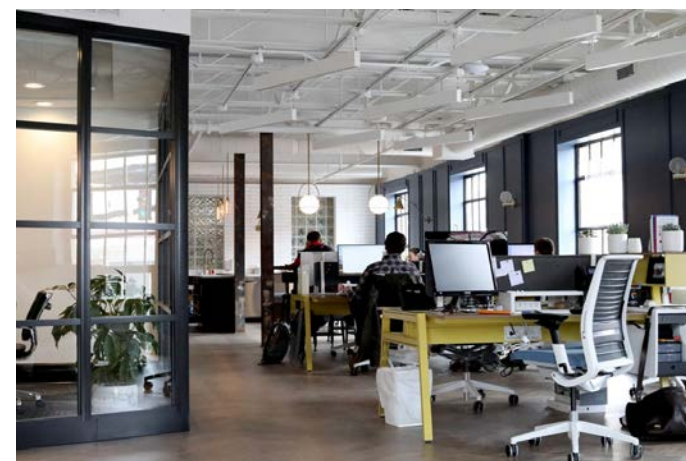
Enkele aanpassingen in geactiveerde onderhoudskosten

In 2015 is naar aanleiding van een analyse gebleken dat het onderscheid tussen groot onderhoud (kosten) en rehabilitatie van wegen (investering) niet volledig te maken is voor de Eemskanaalzone. Op grond van beschikbare onderbouwingen is na afstemming tussen gemeente, provincie en accountant destijds besloten om 50% te activeren en 50% als groot onderhoud (kosten) te verantwoorden. In 2018 is (mede in het kader van de herindeling) gekeken naar de uitgangspunten die toen zijn gehanteerd om kosten te activeren. Op grond van deze analyse is uiteindelijk € 28.000 alsnog afgeboekt, aangezien deze post niet voldoet aan de vereisten om te activeren.

Daarnaast zijn ook de geactiveerde kosten van vijf andere wegen geanalyseerd. Dit heeft in 2018 geleid tot een aanvullende afboeking van afgerond €52.000 op de wegen Oldersumerweg en Thesingerlaan.

Taxatie vastgoed Wolddijk leidt tot afwaardering

Op vastgoed met een maatschappelijke functie (bijvoorbeeld schoolgebouwen) mag niet afgewaardeerd worden. Op vastgoed met een economische functie moet dat wel indien de marktwaarde lager is dan de boekwaarde. De gemeente Ten Boer heeft in het kader van de herindeling in 2018 voor het vastgoed Wolddijk met economische functie een taxatie laten verrichten en een verliesvoorziening getroffen ad €89.000 tot een totale boekwaarde per 31 december 2018 ad €379.000. Wij concluderen dat de inschattingen ten aanzien van de waardering van het vastgoed evenwichtig tot stand zijn gekomen.

Bijlagen

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Bijlagen

Specifieke dossiers uit de bedrijfsvoering toegelicht

Herindeling afgerond met onderschrijding budget

In de oorspronkelijk raming heeft gemeente Ten Boer voor de periode 2016, 2017 en 2018 een budget voor de herindeling geraamd voor €750.000. De grootste kostenposten in het budget betroffen de kosten voor uitbreiding van formatie en inhuur functies (projectleider, control, etc.) voor in totaal €300.000 en de invlechting taken sociaal domein van de Deel in stichting WIJ voor €188.000. Het budget is in de loop van de jaren (naar beneden) bijgesteld op basis van de werkelijke uitgaven.

Eind 2018 zijn minder kosten gerealiseerd dan verwacht. Een post onvoorzien ad €50.000 is niet ingezet en de inhuurkosten zijn lager uitgevallen. Er is derhalve een verplichting opgenomen ad €89.000 voor de verrekening inzake het frictiekostenbudget met gemeente Groningen.

Afrekening met gemeente Groningen inzake aardbevingsproblematiek

De gemeente Ten Boer ontvangt vanuit het rijk een bijdrage voor de aardbevingsproblematiek. Net als in 2017 is in 2018 tussen gemeente Ten Boer en gemeente Groningen een afspraak gemaakt dat gemeente Ten Boer de kosten vergoedt die gemeente Groningen maakt voor de aardbevingsproblematiek. Voor 2018 is het overeengekomen bedrag €1.094.000, doordat werkelijke kosten lager zijn uitgevallen bedraagt de opgenomen te betalen positie aan Groningen €920.000. De schuld is juist en volledig verantwoord in de jaarrekening.

De verslaggevingseisen rondom activering uren zijn aangescherpt

Via een uitspraak van de Commissie BBV heeft een aanscherping plaatsgevonden van de verslaggevingsregels: uren en/of salarislasten die rechtstreeks toe te rekenen zijn aan een activum moeten worden geactiveerd. De medewerkers betrokken bij grondexploitaties en projecten zijn de medewerkers die uren verantwoorden (ook reeds al voor de aanscherping van de verslaggevingsregels). Wij hebben vastgesteld dat de uren juist en volledig zijn verantwoord op materiële vaste activa.

Bijdrage derden Kindcentrum niet volledig verantwoord

Voor de realisatie van het Kindcentrum heeft gemeente Ten Boer voor de totale investeringen een krediet ad €13,2 miljoen vastgesteld. Voor de investeringen is aan Gemeente Ten Boer een bijdrage toegekend ad €912.000 door een subsidieverstrekker. Er is nog geen voorschot ontvangen. Eind 2018 zijn er voor een bedrag ad €412.000 investeringen geactiveerd. Hiertegenover is echter nog geen bijdrage derden verantwoord. De totale subsidie bedraagt 7% van de totale kosten. Indien we 7% toerekenen aan de tot nu toe gemaakte kosten dan zouden we een minimale bijdrage derden verwachten ad €28.840 en een maximum ad €412.000. Gezien de kosten in 2018 betrekking hebben op voorbereidende werkzaamheden inzake ontwerp en coördinatie nemen we een ongecorrigeerd verschil op ad €28.840.

Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de jaarrekening

Schattingen domein bedrijfsvoering zijn evenwichtig

We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2018 beoordeeld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
Waardering materiële vaste activa			●			De verwachte levensduur van de verschillende activacategorieën en daarmee de afschrijvingspercentages zijn evenwichtig en consistent bepaald en in lijn met hetgeen gebruikelijk is. Voor een investering in riool is ten onrechte in 2018 de lineaire afschrijvingsmethode gehanteerd (afschrijving jaarlijks gelijk tot einde levensduur). Volgens de financiële verordening van gemeente Ten Boer dient er voor investeringen met doorwerking tarieven (zoals riool) de annuïtaire methode te worden gehanteerd (afschrijving met afschrijving en rentecomponent). Het verschil van €11.000 is gecorrigeerd in de jaarrekening. De <u>waardering van het gemeentelijk vastgoed</u> is eveneens evenwichtig.
Waardering financiële vaste activa			●			We hebben de waardering van uw financiële vaste activa in detail gecontroleerd. Wij concluderen dat de inschattingen evenwichtig tot stand zijn gekomen.
Waardering debiteuren en overige uitzettingen			●			Het college heeft voor de verschillende debiteuren en overige uitzettingen een inschatting gemaakt ten aanzien van de inbaarheid. Hier zijn geen bijzonderheden bij geconstateerd. Voor de debiteuren sociale zaken is vastgesteld dat de voorziening met €27.000 te hoog is verantwoord.
Juistheid en volledigheid voorziening APPA en wachtgeldvoorziening			●			De voorziening wethouderspensioenen (APPA) is per ultimo 2018 onderbouwd door actuele actuariële berekeningen die zijn gemaakt door een externe serviceorganisatie. Wij hebben deze berekeningen getoetst en komen tot de conclusie dat deze juist gewaardeerd zijn. De wachtgeldvoorziening ad €172.000 is juist en volledig.
Volledigheid overlopende passiva en overige schulden			●			Wij kunnen instemmen met de juistheid en volledigheid van de overlopende passiva en overige schulden.
	verschil	voorzicht	evenwicht	optimistisch	verschil	

Bijlagen

Belangrijkste
boodschappen

detailbevindingen
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk
domein

resultaten
bedrijfsvoering

begrotings-
rechtmatigheid

Oordeel bij de
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Bijlagen

Begrotingsrechtmatigheid

Een onderdeel van onze rechtmatigheidscontrole betreft de naleving van het budgetrecht van de raad. Is op programma of kredietniveau niet meer besteed dan waar u als raad toe besloten heeft? Overschrijdingen zijn in sommige gevallen onrechtmatig.

In de jaarrekening heeft gemeente Ten Boer per programma inzicht gegeven of er sprake is van een budgetoverschrijding of –onderschrijding. Voor de afwijkingen is een toelichting opgenomen waar omvang en oorzaak van de overschrijding wordt omschreven. Er wordt eveneens aangegeven dat daar waar er overschrijdingen hebben plaatsgevonden dat hiertegenover ook aanvullende baten zijn ontvangen en/of passend zijn binnen het bestaande beleid.

Een overschrijding is ontstaan naar aanleiding van het terugdraaien van de correctie in verband met [onderhoud wegen](#) ad €139.000. Na het in eerste instantie verwerken van deze correctie lag de totale activering in lijn met het beschikbare krediet. Met het terugdraaien van de correctie is een overschrijding ontstaan. Deze overschrijding past in het beleid en is pas bij het opmaken van de definitieve jaarrekening geconstateerd. Hiermee is derhalve geen sprake van een onrechtmatigheid. Met deze toelichting keurt de raad de overschrijding goed met het vaststellen van de jaarrekening.

In onze controle hebben wij geen overschrijdingen geconstateerd die onrechtmatig zijn en meewegen in het oordeel van de controleverklaring.

Belangrijkste
boodschappen

Oordeel bij de
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Bijlagen

De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen als topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de bijlage WNT in uw jaarstukken. Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op:

<https://www.topinkomens.nl>

Bijlage Wet Normering Topinkomens (WNT)

U heeft drie topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2018. Hierbij is, naast de griffier, sprake van 2 gemeentesecretaris-functies: een voormalige functie tot februari 2018 en een nieuwe functie vanaf medio januari 2018 tot ultimo 2018 op basis van een detacheringsovereenkomst. Er zijn geen overschrijdingen geïdentificeerd.

In de vergelijkende cijfers is een foutieve weergave van de totale bezoldiging van de griffier aangepast. Er is in 2017 abusievelijk tweemaal de totale bezoldiging van de gemeentesecretaris opgenomen. Dit heeft verder geen gevolgen voor de jaarrekening. De aanpassing is correct verwerkt en toegelicht in de jaarrekening.

U heeft in 2018 geen ontslagvergoedingen uitgekeerd.

Controleverklaring gemeente Ten Boer bevat paragraaf inzake overige aangelegenheden anticumulatiebepaling WNT

Met ingang van 2018 gelden nieuwe WNT-regels voor de samenloop van topfuncties bij verschillende WNT-instellingen. Deze anticumulatiebepalingen regelen dat de som van de bezoldigingen van iemand die uitvoerende topfuncties uitoefent bij meerdere rechtspersonen of instellingen, niet hoger mag zijn dan het van toepassing zijnde bezoldigingsmaximum. In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen controle uitgevoerd op de naleving van deze anticumulatiebepalingen. Dit hebben wij in onze controleverklaring bij uw jaarrekening in een paragraaf inzake overige aangelegenheden tot uitdrukking gebracht.

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Bijlagen

Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2018.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('Bado') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- €12.500 indien de omvang kleiner dan of gelijk is aan €125.000;
- 10% indien de omvang groter dan €125.000 en kleiner dan of gelijk is aan €1.000.000;
- €125.000 indien de omvang groter is dan €1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. In onderstaande tabel hebben wij onze bevindingen per specifieke uitkering opgenomen.

Nr	Naam specifieke uitkering	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in €)	Toelichting fout/onzekerheid
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2018	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2018	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Bijlagen

Doorontwikkeling interne beheersing in 2018 verder ingezet

De belangrijkste onderwerpen ten aanzien van de interne beheersing hebben wij mondeling met de ambtelijke organisatie besproken. De meeste processen van gemeente Ten Boer lopen mee in de processen van gemeente Groningen.

Onze belangrijkste conclusie was dat er belangrijke stappen worden gezet naar structurele borging van de interne beheersing in Groningen door middel van het “Verbeterprogramma Financieel Administratieve Beheersing”.

Ten opzichte van onze interim-controle zijn diverse onderdelen van het verbeterprogramma verder vormgegeven. Als gevolg van de omvangrijke projecten als de herindeling en de inzet van sleutelfunctionarissen in het jaarrekeningtraject, zijn de tekortkomingen in de interne beheersing echter nog niet weggenomen.

Gedurende 2018 zijn de aanbevelingen inzake aanscherping procedures inzake prestatielevering inkoop opgevolgd. Vanuit gemeente Groningen is er een handreiking in werking gesteld waarin procedure en voorbeeld van onderbouwingen prestatielevering zijn opgenomen. Deze is ook van toepassing op Ten Boer. In 2018 zijn er ten aanzien van prestatielevering inkopen geen bijzonderheden geïdentificeerd.

Met betrekking tot informatieveiligheid is vermeld dat het volwassenheidsniveau IT zich positief ontwikkelt en wij in grotere mate op de IT-omgeving kunnen steunen. Het merendeel van de bevindingen was opgelost of was onderhanden. Wel bestonden nog belangrijke aandachtspunten ten aanzien van onder andere:

- Het wijzigingsproces voor Suite4 is niet voldoende. Testwerkzaamheden worden hierbij niet voldoende gedocumenteerd.
- Het onderling delen van wachtwoorden blijft een aandachtspunt.

Belangrijkste
boodschappen

Oordeel bij de
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

Bijlagen

Geen (vermoeden van) fraude

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2018 zijn geen aanwijzingen voor fraude aan het licht gekomen. Op basis van onze frauderisicobeoordeling hebben wij de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- Risicoanalyse per proces waarin de drie kenmerken van fraude: rationalisatie, druk en gelegenheid zijn afgezet tegen de kans en de impact.
- Frauderisico besproken met organisatie (waaronder wethouder, gemeentesecretaris, controller).
- We hebben beoordeeld of nevenfuncties van het college en de directie aanleiding gaven tot een verhoogd risico.
- We hebben beoordeeld of er signalen zijn voor een verhoogd risico op fraude vanuit notulen, persberichten en andere (openbare) publicaties.
- Wij hebben ongebruikelijke boekingen (boekingen buiten het normale proces om) in uw administratie gecontroleerd.
- Jaarlijks wordt in het kader van onvoorspelbaarheid een proces/transactie nader geanalyseerd. Voor 2018 hebben we als gevolg van de herindeling de balansposities nader onderzocht (ook indien deze onder onze materialiteitsgrens vallen).

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

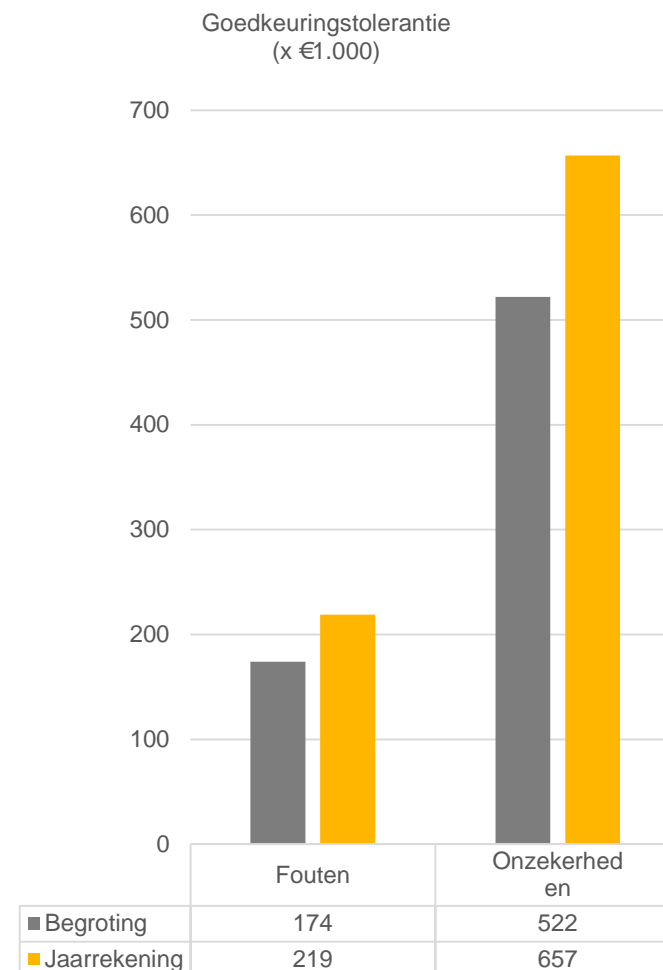
Onze onafhankelijkheid

De materialiteit is gedurende de controle toegenomen

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel' wordt toegelicht in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening' in onze controleverklaring.

In het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de gemeente hanteert. De grondslag voor het bepalen van deze toleranties betreft de totale werkelijke kosten van de gemeente, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves.

Tijdens de interim hebben we onze materialiteit op basis van de begroting vastgesteld op €174.000. De materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. Aangezien de werkelijke lasten, inclusief dotaties aan de bestemmingsreserves, hoger zijn dan in de begroting op basis waarvan wij onze initiële materialiteit hebben berekend, heeft er op basis van de wettelijke uitgangspunten een verhoging plaatsgevonden naar €219.000.

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

Onze onafhankelijkheid

Update over onze communicatie met u

Als PwC vinden wij het van belang om u te laten zien op welke wijze wij de belangrijkste voorwaarden en aandachtspunten van de controle hebben gerapporteerd. Deze hebben we opgenomen in onderstaande tabel.

Vereiste communicatie grond van controlestandaarden	Bespreking interim-bevindingen	Accountants-verslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant.		●
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle.	●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude	●	●
Niet-naleven van wet- en regelgeving	●	●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het management.		●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring.		●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college		●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op de financiële verslaggevingsproces		●
Niet gecorrigeerde afwijkingen		●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de entiteit.		●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's.		●

Belangrijkste
boodschappen

Oordeel bij de
jaarrekening

Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

Onze onafhankelijkheid

Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd

Wij hebben geen opdrachten uitgevoerd die onze onafhankelijkheid bedreigen

Wij hebben onze naleving van externe standaarden, het wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid van PwC en het onafhankelijkheidsafspraken met gemeente Ten Boer met betrekking tot onze dienstverlening in 2018 bewaakt en bevestigd dat we aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.